

راه های مقابله با خرافات و فرقه‌های مخرب در فضای مجازی

چکیده

این مقاله با موضوع راه‌های مقابله با خرافات و فرقه‌های مخرب در فضای مجازی، وضعیت فعلی فضای مجازی در به انحراف کشیدن مردم و راه رسیدن به جامعه آرمانی را بررسی می‌کند.

هدف از این مقاله شناساندن و تبیین راه‌های مقابله با خرافات و فرقه‌ها است، و اهمیت و ضرورت آن را بیان می‌کند؛ همچنین خرافات از منظر قرآن، انواع خرافات، انواع فرقه‌ها، دلایل پیدایش، ریشه و عوامل گرایش، آثار و مضرات، شبهه زدایی، روش قرآن برای مبارزه و در آخر راه‌های مقابله با فرقه‌ها و خرافات را مورد بررسی قرار می‌دهد.

و در نتیجه راه‌های مقابله با خرافات و فرقه‌های مخرب در فضای مجازی را بیان می‌کند و پیشنهادهایی را به خانواده‌ها، ارگان‌ها و جامعه می‌دهد.

با عنایت خداوند و راهکارهای قرآنی، باید تمامی اقشار جامعه یک دل شده و دست به دست هم داده و برای مبارزه و مقابله با این انحرافات کمر همت ببندند.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، خرافات، فرقه، مقابله، اسلام.

طرح بحث

با گذشت زمان، پیشرفت روز افزون علم و دانش و افزایش تکنولوژی به چشم می خورد. اما متأسفانه در جامعه کنونی عده ای تحت تأثیر اوهام و خرافه ها هستند و درگیر فرقه های مخرب می شوند، در حالیکه با کشف کوچک ترین چیزی در عالم به وجود خداوند یگانه می توان اطمینان بیشتری یافت.

از آغاز خلقت مردم با خرافه های گوناگونی سر و کار داشتند و تا اکنون ادامه دارد. خداوند متعال در قرآن کریم خرافه و انحراف هایی را بیان نموده و مورد سرزنش قرار داده است و راه کارهایی را در مقابله با آن ها پیش روی ما نهاده است؛ همچنین ائمه معصومین (علیهم السلام)، علما و دانشمندان دین، همگی در جبهه مقابل این فرقه ها و خرافه ها بودند و انسان را از گرایش به آن ها منع نموده اند.

متأسفانه در جامعه فعلی شاهد کشف ابزار گوناگون در به انحراف کشیدن نوجوانان و جوانان هستیم. شبکه های اجتماعی، ماهواره ها، فضای سایبری، چت روم، فیس بوک و ... در تخریب کردن جامعه اسلامی بسیار موثر است. دشمنان از این امکانات استفاده کرده و جنگ نرم علیه ایران و اسلام به راه انداخته اند.

جامعه آرمانی آن است که نه تنها در جبهه های جنگ و با سلاح بر دشمن پیروز گردند، بلکه در جنگ نرم هم دشمنان را مغلوب کنند و جلوی گرایش به این خرافه ها و فرقه های مخرب را بگیرند. لذا در این مقاله راه های مقابله با خرافات و فرقه ها در فضای مجازی مورد بررسی قرار می گیرد. در این زمینه مقالاتی نگارش شده که به برخی اشاره می گردد: آقای مجید عظیمی در مقاله عقل ستیزی، نقطه اشتراک فرقه های نوظهور، نشریه قدس (۱۳۸۹)، خود به بیان انواع فرقه ها بسنده کرده و فقط دلیل عمده گرایش مردم را گفته است؛ اما از علل های گرایش یا راه های مقابله با این فرقه ها سخنی به میان نیاورده است.

آقای محمد حسین سیف الهی در مقاله جوانان ساده لوح در دام فرقه های نوظهور، نشریه یا لئارات الحسین (علیه السلام) خود به حداقل مسائل مربوط به علل گرایش و راه مقابله بسنده کرده

و از انواع فرقه‌ها آثار و مضرات و انواع راه مقابله سختی به عمل نیورده است.

خانم زینب فتحی نیسیانی در مقاله (بررسی علل و ریشه‌های خرافات در جامعه، نشریه علوم انسانی، دوره ۲۳، ۱۳۹۰) خود انواع خرافات، علل گرایش و راه‌های مقابله را بیان کرده اما آنها را در فضای مجازی بررسی نکرده است.

با وجود دنیای بسیار گسترده و نامحدود فضای مجازی که مملو از زمینه‌های انحراف و گمراهی است از مسئولین، خانواده‌ها، طلاب و اساتید انتظار می‌رود که به بررسی علل گرایش و راه‌های مقابله آن در دنیای مجازی کمر همت ببندند.

فرقه‌های مخرب، چه فرقه‌هایی هستند؟

مردم با چه خرافاتی سر و کار دارند؟

دلیل عمده گرایش مردم به این انحرافات چیست؟

فضای مجازی در به انحراف کشیدن مردم چه نقشی را ایفا می‌کند؟

برای مقابله با خرافات و فرقه‌ها در فضای مجازی چه راه‌هایی وجود دارد؟

هدف از این تحقیق به عمل آمده تبیین و شناساندن راه‌های مقابله با خرافه‌ها و انحرافات در

فضای مجازی است. این تحقیق در سه عنوان کلی بیان می‌شود:

- شناخت فرقه‌های مخرب و خرافه‌ها در فضای مجازی.

- بررسی علل و اثرات گرایش به فرقه‌ها و خرافه‌ها در فضای مجازی.

- تبیین و بررسی چگونگی برخورد با این فرقه‌ها و خرافه‌ها در فضای مجازی.

الف. شناخت فرقه‌های مخرب و خرافه‌ها در فضای مجازی

فضای مجازی یکی از ابزارهای کارآمد در جنگ نرم دشمن علیه جوانان و نوجوانان و خانواده‌های ما است که نقش مؤثری در شکل دهی به شخصیت، هویت و منش رفتاری آنان دارد. فضای مجازی این امکان را به عاملان تهاجم فرهنگی داده است تا فرهنگ لابالی‌گری، بی بند و باری و انواع بیماری‌های روحی و روانی را به جامعه تزریق کند. امروز جامعه ما از این ناحیه ضربات سختی را متحمل شده و برخی از نوجوانان و جوانان ما به دلیل بهره‌مندی از سایت‌های ضد اخلاقی در

فضای مجازی دچار ناهنجاری‌های اخلاقی و رفتاری شده‌اند که برای جامعه مضرات و ناهنجاری‌های بسیاری را به همراه خواهد داشت.

امروزه با شبکه‌های غیر اخلاقی ماهواره‌ها، هالیوود و سایت‌های مستهجن یا از طریق ایمیل، فیس بوک، تلگرام و ... عقاید انحرافی، فرقه‌های مخرب و خرافه‌ها به راحتی ترویج داده می‌شود و زمینه‌های گمراهی را برای جوانان فراهم می‌کند. (ر.ک: رضانی، بی‌تا، ش ۷۳۸۸، ص ۶)

ابتدا باید انواع این فرقه‌ها و خرافات بیان شود.

۱. خرافات از منظر قرآن کریم

قرآن کریم، از خرافات با عنوان «اساطیر» یاد کرده است. «اساطیر» به معنای اباطیل و سخنان بیهوده ای است که هیچ پایه و اساسی ندارد. (ر.ک: الطریحی، بی‌تا، ج ۱-۲، ص ۶۳۷-۶۳۸) و «مراد از اساطیر نوشته‌های باطل، حکایت‌های دروغ، افسانه‌های بی‌اساس می‌باشد. اساطیر از ریشه‌ی «سطر» و جمع الجمع است و اساطیر به گفته‌ی راغب جمع اسطوره است.» (قرشی، قاموس قرآن، ج ۲، ص ۲۶۶)

قرآن کریم به مناسبت‌های مختلف از خرافات با عنوان اساطیر یاد کرده است چنانکه می‌فرماید: «... یَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنِ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ» ... و کافرانی می‌گویند این‌ها فقط افسانه‌های پیشینیان است. (انعام/۲۵)

در جایی دیگر می‌فرماید: «لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا نَحْنُ وَ ءَابَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنِ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ»، این وعده‌ای است که به ما و پدرانمان از پیش داده شده، اینها همان افسانه‌های خرافی پیشینیان است. (نمل/۶۸)

و نیز در سوره‌ها و آیات دیگر مانند: انفال/۳۱؛ نحل/۲۴؛ مومنون/۸۳؛ فرقان/۵؛ احقاف/۱۷؛ قلم/۱۵؛ مطففین/۱۳؛ کلمه اساطیر به معنای افسانه‌ها و خرافات آمده است که غالباً از ناحیه کفار و مشرکان به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و کتاب مقدس قرآن نسبت داده می‌شده است. قرآن کریم، همواره با پدیده شوم خرافات مبارزه کرده است و با سخنان و اعمال بیهوده، مخالف است و در شرایطی بر قلب پاک پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل شد که

مسائل خرافی و بی اساس و افسانه‌های خیالی و بی پایه، جامعه آن روز حجاز را به تسخیر خود درآورده بودند و مردم به شدت گرفتار خرافات و مسائل بی اساس جاهلیت بودند و زنجیره‌های جهل و گرایش به افسانه‌ها و اساطیر به دست و پای آنها تنیده شده بود و به زندگی پست و ذلت باری تن داده بودند.

قرآن کریم با آیات نورانی خود، به تدریج پرده‌های جهل و خرافات را کنار زد و آن‌ها را با واقعیات آشنا نمود چنانکه می‌فرماید:

«آنها که از فرستاده (خدا)، پیامبر «امی» پیروی می‌کنند. کسی که صفاتش را در تورات و انجیلی که نزدشان است می‌یابند و آنها را به معروف دستور می‌دهد و از منکر باز میدارد، پاکیزه‌ها را برای آنها حلال می‌شود، ناپاکی‌ها را تحریم می‌کند، و بارهای سنگین و زنجیره‌هایی را که بر آنها بود برمی‌دارد، آنانکه به او ایمان آورند و حمایتش کردند و یاریش نمودند و از نوری که نازل شده، پیروی کردند، آنان رستگارانند.» (اعراف/۱۵۷)

در جایی دیگر می‌فرماید:

«و (مشرکان) سهمی از آنچه خداوند آفریده از زراعت و چهارپایان برای او قرار دادند و گفتند به گمان آنها - این مال خداست و این مال شرکای ما (یعنی بتها) است، آنچه مال شرکای آنها بود به خدا نمی‌رسید، ولی آنچه مال خدا بود به شرکایشان می‌رسید...» (انعام / ۱۳۶-۱۴۰)

و به این صورت به مطالب غیر واقعی و بی اساس، مثل مقدس بودن بتها و اعتقاد به اینکه آنها می‌توانند حاجات آنها را برآورده سازند یا با غضب خود خساراتی را به آن‌ها وارد نمایند!! خرافات، اساطیر و اباطیل در هر جامعه ای می‌تواند تأثیرات بسیار منفی و ناهنجاری را به دنبال داشته باشد. عقب ماندگی از جهات مختلف، رکود، بی‌هویتی، انحرافات اخلاقی و عقیدتی، شرک به خدا، غلفت و ... از محصولات و دستاوردهای ابتلا به خرافات و افسانه‌های بی اساس می‌باشد و جوامع بشری هر چه از نظر علم و فرهنگ عقب مانده باشند به همان نسبت خرافات و اوهام در میان آن‌ها زیادتر خواهد بود.

در تاریخ اسلام نمونه‌های زیادی از گرفتاری مردم در چنگال اساطیر و خرافات نقل شده است. به عنوان مثال علت ننوشیدن آب توسط حیوانات را وجود دیوها در میان شاخ و جسم حیوانات می

دیدند و یا اگر کسی را عقرب و مار می‌گزید، برگردن مار و عقرب گزیده زیور آلات طلایی می‌آویختند و ... (ر.ک: سبحانی، بی‌تا، ج ۱، ص ۵۷-۶۲)

۲. انواع فرقه های رایج در فضای مجازی

در سالهای اخیر فرقه‌های مختلفی شامل عرفانهای وارداتی از قبیل اوشو و عرفانهای بومی مانند تصوف رشد چشمگیری داشته است. شیطان گرایی با رویکرد دین ستیزانه، بهائیت با رویکرد اسلام ستیزانه، وهابیت با رویکرد تشیع ستیزانه و تصوف با رویکرد مرجعیت ستیزانه فعالیت می‌کنند. اگر چه عرفان‌های جدید وارداتی که به تازگی به کشور ما و فضای سایبری وارد شده‌اند، رویکردی دین گریزانه و گاه دین ستیزانه داشته‌اند، اما نقطه اشتراک تمام آن‌ها بر مبنای عقل ستیزی می‌باشد. در تبیین شاخصه‌های عرفان‌های کاذب، نوظهور و سکولار، می‌توان آنها را به پنج گروه تقسیم کرد.

فرقه تصوف از مدتها قبل با نام‌هایی چون اهل حق، نعمت‌اللهی و اهل ذبیحیه فعالیت می‌کردند. ریشه فرقه تصوف، اهل بیت (علیه السلام) ستیزی است. اهل این فرقه معتقدند قلبهای آنان از ولایت تکوینی، تشریحی، سیاسی و اجتماعی برخوردار است، حال آنکه براساس مبانی مقدس اسلام، هیچ انسانی بر دیگری برتری ندارد و تنها کسی که به مقام موجودات ولایت دارد، ذات اقدس خداوند است. این فرقه تفکرات سکولاریستی داشته و معتقد به جدایی دین از سیاست اند. بزرگترین آسیب شناسی نفی عقلانیت است.

دسته دوم از عرفان‌های کاذب و نوظهور عرفان‌های شرقی است. عرفان‌هایی چون بوداییسم، اشو، کریشنار و ... از کشورهای جنوب شرقی آسیا به کشور ما و فضای مجازی وارد شده‌اند. عرفان سرخپوستی که در آمریکای مرکزی به وجود آمده دسته دیگری از عرفان‌های کاذب است. عرفان‌های وارداتی از سوی اروپا با عنوان‌های انرژی درمانی، هیپنوتیزم و ... در حال نفوذ در فضای مجازی هستند و هدفی هم جز ایجاد معنویت‌های کاذب و جایگزینی آن‌ها با اعمالی چون نماز و ... ندارند.

دسته پنجم از عرفان‌های ادیان دیگرند که به کشور ما و فضای مجازی وارد شده‌اند.

باید توجه داشت که در نظام جمهوری اسلامی که قوانین اسلامی در آن حکم فرماست، این فرقه‌ها می‌توانند چالش‌هایی بسیار عمیق را ایجاد کنند.

تمامی فرقه‌های نوظهور یک نقطه اشتراک دارند و آن عقل ستیزی است؛ زیرا معتقدند، اگر عقل به حاشیه برود، کسی تأمل و تفکر نمی‌کند و از این طریق می‌توانند راحت‌تر در میان مردم نفوذ کنند. از آسیب‌های روحیه‌ی عقل‌گریزی است هر جا عقلانیت کاهش داشت، دکان بازاری زیاد شده است. (رک: عظیمی، بی‌تا، ص ۱)

۳. انواع خرافه های رایج در فضای مجازی

یکی از مسائل دغدغه برانگیز مسلمانان اجتماعی، رواج خرافات در جوامع دینی است و اگر چه اسلام راهی برای نفوذ خرافه، ورد، جادو، رمل و اسطراب، وهم و خیال، عبارت یا اذکار، و روش‌های من‌درآوردی ندارد و راه‌های نفوذ شیاطین انس و جن به عقل و قلب آدمی را مسدود کرده است اما رواج خرافات مایه انحطاط اندیشه و فروکاستن مقام و فکر انسانی است. خرافات جایگزین رشد و ارتقاء و تعالی بشر است، چنانکه غلو و زیاده روی در عقیده، مایه انحطاط اجتماعی، به ویژه در حوزه دینی، و وسیله‌ی گریز از دین در نسل عقل‌گراست. ساده لوحی و زود باوری برخی افراد و نوعی کاستی فکری، کودنی، محافظه کاری غیر عملی دارد.

وقتی می‌بینیم جوانی با دریافت ایمیل در فضای مجازی در حال توزیع برگه‌ای است که می‌گوید وصیت نامه حضرت محمد (صلی‌الله علیه و آله و سلم) است و او برای اینکه اتفاق بدی برایش نیفتد باید ده کپی از آن را توزیع کند می‌فهمیم که خرافات تا چه اندازه می‌تواند در بطن جامعه نفوذ کند. (رک: رجیبی، خرافات زنجیره‌ای شانس می‌آورد؛، بخش اجتماعی تبیان، ص ۲)

معنای لغوی خرافه: ریشه «خرافه» در زبان عربی از لغت «خرف» به معنی فاسد شدن عقل انسان است (فرهنگ لغت لاروس) خرافه اعتقاد جزمی به تأثیر امور ماورایی در امور مادی است بدون درک عقلی یا نقل معتبر یا اعتقاد به وجود پدیده‌هایی است که عقل یا نقل معتبر علمی آن را تأیید نمی‌کند.

ب. انواع خرافات:

«۱- خرافات جهانی: مانند اعتقاد به سعد و نحس ایام هفته دارند، یا لویی چهاردهم پادشاه انگلستان، جمعه را به فال نیک می گرفت، یا اغلب روزهای جمعه ناخن نمی گرفتند (در قرون وسطی)، یا اسپانیولها روز سه شنبه را شوم می دانند و اعتقاد به نحس ۱۳ در میان تمام ملل وجود دارد.

۲- خرافات ملی: برای مثل ایران‌های برای دفاع در برابر چشم زخم اسپند دود می کنند، یا ایرلندی‌ها برای حفاظت اطفال از چشم زخم نان و نمک و سیر به گهواره آنها می گذارند، یا آب پشت مسافر ریختن و قند ساییدن بر سر عروس و ...

۳- خرافات شخصی: مثلاً ژول سزار در وقت نشستن اگر پای چپش سهواً به روی پای راست می افتاد، منتظر وقوع حادثه بزرگی می شد. این گونه موارد که نمونه‌های بی شماری دارد تنها به قوه تلقین افراد بر میگردد که ممکن است گاهی درست در بیاید اما دلیل علمی ندارد. از نقطه نظر جامعه شناسی این نوع خرافات در روابط اجتماعی تأثیر می گذارد.» (غفاری جاهد، بی تا، ص ۴۵۹)

در نتیجه با شناخت این عقاید و فرقه‌های انحرافی مخرب درصدد این بر می آیم که علل گرایش و راه‌های مقابله با آن‌ها را در فضای نه چندان امن مجازی بیابیم تا برنامه‌ای برای انتخاب راه درست و رسیدن به هدف نهایی باشد.

ج. علل و اثرات گرایش به فرقه‌ها و خرافه‌ها در فضای مجازی

دلیل گرایش بعضی از افراد نوظهور، به مشکلات روحی، خانوادگی، فکری، سیاسی، اقتصادی، و ... افراد باز می گردد. شاید بتوان مهم ترین علت گرایش را میل به متفاوت بودن دانست و کسانی که مخصوصاً به شیطان پرستی گرایش پیدا می کنند، به دنبال ارتباط نامشروع هستند، لهو و لعب را در این فرقه‌های نوظهور می بینند و برای دستیابی به لذت‌های زود گذر، به این مکاتب گرایش پیدا می کنند. (ر.ک: سیف اللهی، بی تا، ش ۵۵۳)

در فضای سایبری این فرقه‌های نوظهور و خرافات از سوی دشمنان جذابیت خاصی پیدا کرده و

هر روز گرایش به سمت آنان بیشتر می شود.

۱. دلایل پیدایش

- جهل و نادانی
- آداب و رسوم غلط و القاء دیگران به فرهنگ مدرن، مدگرایی.
- تعصب نسبت به آداب و رسوم
- توطئه دشمنان و استعمارگران
- تبلیغات دروغ
- تملک افکار
- سادگی مردم
- دور شدن از اصول و مبانی اسلامی و غفلت از صراط مستقیم دین
- دور بودن از علماء و دانشمندان دینی
- محکم نکردن پایه های اعتقادی
- عدم تفکر قبل از بیان هر سخنی (ابراهیمی هرستانی، خرافات در دنیای کنونی، ص ۳)

۲. ریشه، زمینه و عوامل گرایش

- شفاف نبودن باورها در فرهنگ و تمدن ملل شرقی (به دلیل جایگاه مهم انتزاعیات و مسائل ذهنی) - در فرهنگی که شفافیت باورها کمتر است زمینه های بروز باورهای خرافی افزایش می یابد.
- عجین شدن باورهای دینی با واقعیت در جامعه ی دینی (که باعث می شود باورهای غیر علمی و غیرمنطقی و غیردینی تقویت شود) علت آن درک نادرست عوامل ماورایی و موارد استثنایی مانند معجزات و کرامات بوده است و نباید اعتقادات ماورایی را سبب پرورش خرافات دانست، زیرا خود ادیان و تعالیم پیامبران، انسان را به دقت و توجه دعوت می کند.
- تفکیک نشدن حوزه خرافات از حوزه دین (یا خرافه گرایی از معنویت و به طور کلی میان تحجر و اصول گرایی)

- رواج ساده اندیشی و راحت طلبی
- جهل مردم و پیروان دینی
- منفعت طلبی آگاهان سود جو
- تلاش مخالفان شریعت برای از میدان خارج کردن شریعت
- مواجهه با ناکامی در زندگی و جست و جوی سعادت (ر.ک: فتاحی نیستانی، بی تا، شماره ۸۱، ص ۳۷)

۳. آثار و مضرات

- باورهای دینی از دو نوع آفت آسیب می بینند: تظاهر و خرافه گرایی. برخی از عوارض و آثار واقعی این گرایش را می توان به این صورت بر شمرد. (خرافات در عصر دانایی محور):
- رواج باورهای خرافی باعث ملحق شدن دین به خرافات می شود و نقدی به حوزه های دین وارد می کند و ممکن است به این ادعا که دین به زمان و عصر خاصی تعلق دارد، دامن زده شود و هم چنین موجب گردد قدرت توصیه و توسعه ی باورهای دین کاهش یابد.
 - با رواج بدعت و خرافه هر کس به خود حق می دهد که تمایلات نفسانی و گرایش های فکری خود را با نام دین یا علم در جامعه عرضه و مطرح کند و عوام با دست اندازهای خرافی در دین رخنه ایجاد کند.
 - بدعت و خرافات جامعه را به هرج و مرج فکری و فرصت طلبی سوق می دهد و به عهد جاهلیت نزدیک می کند. در نتیجه جامعه به فتنه های دشواری دچار می شود. پس اساس این را با خطر رو به رو می سازد (چالش های دینی)
 - خرافات، در عرصه ی روابط اجتماعی حسن تعهد و مسئولیت پذیری را در جامعه تقلیل می دهد.
 - هرگاه در جامعه هیجانات خرافی جایگزین منطق شود، خلاء آگاهی حس نمی شود، متوجه خسارات وارده نیستیم.

- رفتار خرافی در عرصه ی روانی، فرد را دچار وسواس فکر می کند و دیری نمی پاید که به

تشویش و اضطراب گرفتار می‌شود.

- ضررهای خرد و کلان خرافه‌گرایی در عرصه‌ی اقتصادی به وضوح روشن است و از طریق

فال و سحر و ... پول به جیب می‌زنند. (ر.ک: فتاحی نیستانی، بی‌تا، دوره ۲۳، شماره ۸۱، ص ۳۸)

د. چگونگی برخورد با این فرقه ها و خرافه ها در فضای مجازی

جوانان امروزی در عصر بمباران اطلاعات و فناوری زندگی می‌کنند و به آسانی به اینترنت و فضای مجازی و امکاناتی از این قبیل دسترسی دارند؛ عدم اشراف خانواده‌ها، حتی آموزش و پرورش، آموزش عالی و متولیان امور نسبت به این مسئله و عدم نظارت علمی و دقیق، خلایی است که در این زمینه وجود دارد. خانواده‌ها برای کنترل فعالیت‌های اطلاعاتی فرزندانشان دقت چندانی صرف نمی‌کنند. یکی از مهمترین چالش‌های جنگ نرم که جوانان را به طور جدی تهدید می‌کند مسئله حضور بدون نظارت و مزاحمت جوانان در عرصه اطلاعات و فناوری‌ها و فضای مجازی است. (ر.ک: حیدری دستنایی، بی‌تا، ص ۱)

۱. شبهه زدایی

«باید در ابتدای امر همه کسانی را که با جوانان در ارتباطند از خانواده تا مسئولان، با عرفان و مکتب حقیقی آشنا کنیم، در احادیث معصومان (علیه‌السلام) آمده که اگر اسلام آنگونه که هست معرفی شود، هیچ‌کس سراغ غیر اسلام نمی‌رود؛ از آنجا که تأثیر و جاذبه عرفان حقیقی عمیق و وسیع است در صورت ارائه این عرفان ناب، بدون شک جوانان جذب آن خواهند شد. بدون موضع‌گیری خشن باید از ذهن جوانان شبهه‌زدایی کرد؛ می‌توان براساس نظریات شهید مطهری و امثال وی که ارائه دهندگان عرفان ناب هستند، محفل‌های شبهه‌زدایی را تشکیل داد. قلب جوان همانگونه که آماده‌ی پذیرش شبهه است، آمادگی پذیرش سخن ناب را نیز دارد. بنابراین یک مقایسه بین عرفان حقیقی و فرقه‌های کاذب و تبیین تفاوت‌های آن ضرورتی است که برای جوانان لازم است سخن این که با تمام آموزش‌ها و رفع شبهه‌ها باید ایجاد محدودیت در راه فعالیت این فرقه‌ها را نیز در نظر گرفت و به القائات بیگانگان در این زمینه توجه

نکرد باید مطابق روش انبیاء الهی دین ناب را ترویج داده سپس به شبهات پاسخ دهیم.» (ر.ک: حیدری دستنایی، بی تا، ص ۱)

۲. راه های مقابله

- افزایش آگاهی عمومی - نقش معلمان در استحکام باورها و عقاید دینی و اسلامی و ملی بسیار قابل توجه است.

- تفکیک حوزه دین و عقلانیت از حوزه خرافات

- افزایش قدرت استدلال و نقادی

- افزایش تعهد و مسئولیت پذیری

- مقابله با ساده اندیشی و تن پروری

- تصفیه ی تفکر دینی که آنها قرآن و عقل است.

- به روز کردن اندیشه های اسلامی و دینی. (ر.ک: فتاحی، بی تا، شماره ۸۱، دوره ۲۳، ص ۳۸)

۳. گزیده‌ای از روش‌های خاص قرآن برای مبارزه با خرافات

«قرآن، مهم‌ترین محور مبارزه با خرافات، عقاید باطل و انحرافی و سخیف و رفتارهای غیر عقلانی و مضر به حال اجتماع بوده است. بخشی از این محورها هرچند در عصر نزول قرآن هم مطرح بوده است، اما امروز هم برای مبارزه با غلو، قابل توجه است که عبارت اند از:

- مبارزه با ترویج سحر، کهنات، جن گیری و بهم زدن محیط آرامش خانوادگی از این طریق و دعا نویسی که خرافه‌های آن زمان محسوب می‌شدند و قرآن با آنها مبارزه می‌کند:

«يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَ مَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَ مَارُوتَ وَ مَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ وَ مَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَ يَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَ لَا يَنْفَعُهُمْ» (بقره/۱۰۲)

تاجایی که به دلیل کاربری خاص، جن را می پرستیدند: «بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ» (سبأ/۴۱)

- پرستش مقدسات دینی و فرا رفتن از محدوده توحید. تعظیم ائمه معصومان:

«ما كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ» (آل عمران/ ۷۹)

- ارباب گرفتن ملائکه و پیامبران و علمای ابرار به جای خداوند:

«وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.» (آل

عمران/ ۸۰)

مرحوم علامه طباطبایی در میزان، این جمله «ارباباً» را ناظر به ربوبیت گرفتن حضرت عیسی (علیه السلام) از طرف مسیحیان گرفته است. اما از آنجا که در فرهنگ مسیحیت، این اصل مسلم است که آنها عیسی (علیه السلام) را در عرض خدا نمی دانسته اند، پس باید آن را نوعی قیومیت و درجه‌ای از ربوبیت وابسته فرض کرد و همین را هم باید مبارزه کرد.

- غلو ورزیدن نسبت به مقام و جایگاه حضرت عیسی و نفی تثلیث:

«يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهَوْا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا.» (نساء/ ۱۷۱)

- عبادت تنها برای خدا است، تکبر و غرور مردود است:

«لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا» (نساء/ ۱۷۲)

- نفی الوهیت عیسی و همچنین شریک گرفتن هرکس:

«قَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ» (مائده/ ۷۲)

«لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ

لَيَمَسَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» (مائده/ ۷۳)

- مبارزه با بت پرستی که نمونه ای از خرافه پرستی است:

«وَ جَاوِزْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا

إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ» (اعراف/ ۱۳۸)

- خدا گرفتن عزیر توسط عده ای از یهودیان معاصر پیامبر:

«وَ قَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيرٌ ابْنُ اللَّهِ وَ قَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهُونَ

قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ» (توبه/ ۳۰)

- شریک گرفتن برای غیر خدا:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَ الْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَ النُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا

كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخُلُقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ» (رعد/ ۱۶)

- پرستیدن و الوهیت و نیاز به پالایش نیاز به پالایش هر مقامی برای انسانها قائل شدن:

«وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا» (مریم/ ۸۱)

- مبارزه با عقیده فرزند گرفتن خداوند:

«وَ قَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا . لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا» (مریم/ ۸۸-۸۹)

- برای خدا فرزندی قائل شدت:

«أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا وَ مَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا» (مریم/ ۹۱-۹۲)

«قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَ لَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ

أَضَلُّوا كَثِيرًا وَ ضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ» (مائده/ ۷۷)

- مبارزه با عقایدی که برخلاف توحید است:

«أَفَأَصْنَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَيِّنِ وَ اتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا» (اسراء/ ۴۰)

«وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ» (سبا/۴۰)

این آیات تنها نمونه‌ای از موارد مبارزه قرآن با خرافات و عقاید غیر منطقی گذشتگان بود که پیامبران بزرگ انجام داده و با اشاره به آنها هدف بزرگتری را دنبال می‌کند و معیار به دست می‌دهد. (سیف المهدی، روش خاص قرآن برای مبارزه با خرافات، ش ۱۶۴۵۰۲، ص ۳)

۴. راه‌کارهای مقابله با هجمه‌های مجازی

– بهترین راهکار، تقویت عقاید و باورهای دینی است. این تقویت و استحکام بخشی، به ویژه در مورد خرافات و فرقه‌ها – که دشمن روی آنها تمرکز بیشتری نموده و سعی در تخطئه و یا به انحراف کشیدن دارد – ضروری‌تر به نظر می‌آید. این راهکار، عمومی است و هر انسان متعهدی – که خود را در معرض تقابل و تهاجم می‌بیند – می‌بایست خود را مجهز به این سلاح نماید. اگر نگاهی گذرا به برخی شبهه‌های نو در عرصه شبکه‌های مجازی بیندازیم، شاید لازم باشد که یک بازبینی مجددی بر عقایدمان – که تصور می‌کردیم آنها را به خوبی و به صورت استدلالی فراگرفته‌ایم – بنماییم.

– ایجاد سایت‌هایی جامع، پویا، به روز و چند زبانه پیرامون آموزه‌های اعتقادی و گرایش به اسلام – که بتواند این آموزه را تبیین نموده و تمام شبهات و سؤالات مطرح شده در این زمینه را پاسخ گوید – راهکار مهم دیگری است. اگرچه سایت‌های مختلف، جسته و گریخته به این موضوع پرداخته شده، ولی نبود سایت (و به عبارت دقیق‌تر پورتال) جامع و چندزبانه در این موضوع، برای کاربران خارجی و حتی داخلی نمایان و محسوس است.

به عنوان مثال، چندی پیش، اینجانب به وبلاگی سر زدم که نویسنده آن، جوان دانشجوی آمریکایی بود. او مطالبی را که در مورد «فرقه‌ها» شنیده بود، در چند سطر آورده بود. من در قسمت نظرات، او را کمی راهنمایی کردم، ولی متأسفانه به علت نبود مرجع انگلیسی مناسبی، نتوانستم او را به سایتی جامع رهنمون کنم. جالب اینجاست که در یک نظر، ذیل متن آن فرد، آدرسی اینترنتی برای راهنمایی درج شده بود که مربوط به فرقه‌های منحرف بود!

- تربیت جهادگران مجازی در برابر مهاجم دشمن، دیگر شیوه تقابل است. این جهادگران، باید آموزش های مهارتی لازم در دو جنبه علمی و فنی (هم چون علوم رایانه‌ای، زبان خارجی و ...) را به طور دقیق و حساب شده ببینند.

فراغوش نکنیم که دشمنان برای مقابله با اسلام و ایران از پشتوانه مالی و فنی بسیاری زیادی بهره می‌گیرند که نمود آنرا می‌توان در تعداد، تنوع و فن‌آوری سایت‌ها، کتاب‌ها و نرم-افزارهای آنان دید؛ ولی از آنجا که ما معتقدیم بُعد علمی و کلامی شیعه قادر به پاسخ‌گویی به هر شبهه و به دنبال آن، پیروزی در هر میدانی است، کافی است با تربیت و تبلیغ کاربران زبده فنی به همراه پشتوانه و عقبه عظیمی که در اختیار داریم، به جنگ با دشمن برویم. این جهاد را می‌توان از طریق ایجاد وبلاگ‌های پاسخگویی، ورود به عرصه چت و فیس بوک و حتی در مواردی، حمله و هک نمودن سایت‌های دشمن پی گرفت. (رک: دهقانی آرانی، بی‌تا، ص ۳)

در آخر، کلام گهربار امام رضا (علیه السلام) را به یاد بیاوریم که:

«إِنَّ النَّاسَ لَوْ عِلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»؛ اگر مردم، زیبایی‌های سخنان ما را بشناسند،

قطعاً از ما پیروی می‌کنند. (مجلسی، بی‌تا ج ۲، ص ۳۰).

نتیجه بحث

امام علی (علیه السلام) گویا فتنه شوم تفرقه و تشتت امت اسلامی را در آینه تاریخ می‌دیده که دلسوزانه در کتاب ارزشمند خود می‌فرماید:

«من در شگفتم، و چرا شگفتی نکنم از خطا و کجروی فرقه‌ها، اختلاف حجت‌هایشان در

دین خدا، اینان نه پیرو سنت و میراث پیامبر (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) خدایند و نه به گفته‌های

وصی او عمل می‌کنند و نه ایمان به غیب دارند و نه از عیب یکدیگر در می‌گذرند، براساس

شبهات عمل می‌کنند و در شهوات سیر می‌کنند، معروف در نزد آنان همانند چیزی است که آنان

تشخیص می‌هند و منکر نیز چیزی است که آنان منکر می‌دانند، هر یک خود را پناهگاه و تکیه

گاه دیگران می‌شمارد، گویی هریک از آنان خود را امام خویش می‌پندارد و حکم خود را، بی تشویش می‌داند...» (نهج البلاغه خطبه ۸۸)

با توجه به سخنان پرگهر امیرالمومنین (علیه‌السلام) در رابطه با کشش‌های انحرافی، فرقه‌های فتنه انگیز و اخطار ایشان، و نگاهی گذرا به جامعه فعلی و جنگ نرم دشمن، اهمیت و ضرورت شناخت راه‌های مقابله با این انحرافات و خرافات به وضوح دیده می‌شود.

پس بنابر آنچه که در فصل‌های پیشین بیان شد می‌توان نتیجه گرفت: با برنامه‌ریزی‌های دقیق و با صرف هزینه‌های آموزشی ریشه این انحرافات و خرافات را خشکاند. فضای مجازی چنان با سرعت عمل می‌کند که هرچه دیرتر به خود بجنییم عقب می‌مانیم و راه‌های درمان سخت‌تر می‌شود.

تلویزیون، ماهواره، رادیو و همچنین اینترنت، سایت‌های مخرب، چت روم، تلگرام و فیس بوک و ... همگی دست به دست هم داده‌اند تا جنگی تمام عیار در مقابل اسلام و ایران به راه بیندازند.

جامعه ما باید پیرو پیشوایان، راهبران دینی و فرهنگ اسلامی باشند؛ اما متأسفانه مردم ما با ناآگاهی در جنگ نرم در برابر دشمن بیشتر حالت دافعه دارند تا جاذبه‌ی افراد.

موقع آن رسیده که در چارچوب اصول بسیاری از معضلات را حل کنیم. باید از کوچک‌ترین بخش اجتماعی جامعه شفاف‌سازی و تربیت اسلامی آغاز شود تا به اجتماع‌های بزرگ جهانی برسد. از خانواده شروع شود، و مدارس خانواده‌ها را در این امر یاری کنند. بیشتر از این دو، نقش اساتید، طلاب و وعاظ به چشم می‌آید؛ و بالاتر از همه، رسانه ملی که بیشتر اوقات فراغت افراد را به خود اختصاص داده، همانقدر بالاترین وظیفه را هم بر عهده دارد.

باید نخبگان رسانه‌ای و فضای مجازی به همراه علمای دینی با وحدتی زبانزد و ادغام راهبرد های قرآنی و راهبردهای تخصصی تبلیغ در فضای مجازی به جلوگیری و مبارزه با این فرقه‌های مخرب و خرافات خانمان سوز برخیزند.

منابع و مأخذ

- * قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی.
- * نهج البلاغه، شرح و تفسیر محمد دشتی.
۱. الجر، خلیل، فرهنگ لغت لاروس، کتابخانه لاروس، ۱۹۷۳ق.
 ۲. دشتی حسینی، سید مصطفی، معارف و معاریف، قم، چاپ صدر، ۱۳۷۶هـ.ش.
 ۳. سبجانی، جعفر، فروع ابدیت، قم، نشر بوستان کتاب، ۱۳۸۲.
 ۴. الطریحی، فخر الدین، مجمع البحرین، قم، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۹۷۹-۱۰۸۵ ق.
 ۵. طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۲۸۱ق.
 ۶. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۵۴.
 ۷. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، بی تا.
- مقاله ها:

۱. ابراهیمی هرستانی، احمد، خرافات در دنیای کنونی، موسسه نور راسخون، ۱۳۹۰.
۲. حیدری دستنایی، نور الله، شبهه زدایی، تهران، ۱۳۹۱.
۳. دهقانی آرانی، زهیر، نبرد سایبری، ناشر مهدویت، ۱۳۹۱.
۴. رجبی، فاطمه، خرافات زنجیره ای شانس می آورد؟، بخش اجتماعی تبیان، ۱۳۹۱.
۵. رضانی، رضا، تهاجم فرهنگی در فضای مجازی، رسالت، ش ۷۳۸۸، ۱۳۹۰.
۶. سیف الهی، محمد حسین، یا لثارات الحسین، ش ۵۵۳، ۱۳۹۱.
۷. عظیمی، مجید، عقل ستیزی نقطه اشتراک فرقه های نوظهور، قدس، ۱۳۸۹.
۸. فتاحی نیسیانی، زینب، بررسی علل و ریشه های خرافات در جامعه، علوم انسانی، ش ۸۱، ۱۳۹۰.
۹. غفاری جاهد، مریم، خرافات و اوهام، مجله بهار، زبان و ادبیات فارسی، ش ۹، ۱۰، ۱۳۳۵.
۱۰.، روش خاص قرآن برای مبارزه با خرافات، سیف المهدی، ش ۱۶۴۵۰۲، ۱۳۹۱.

